

1. Różne oblicza państwa*

Państwa różnią się między sobą przede wszystkim zasadami organizacji, formą rządów oraz ustrojem ekonomicznym. Na lekcji uczniowie dowiadują się, jakie są źródła władzy, co to jest państwo i jakie pełni funkcje. Poznają zasady funkcjonowania państwa demokratycznego i porównują je z tymi, które obowiązują w państwach totalitarnych i autorytarnych. Zastanawiają się też, jak ustroj wpływa na życie codzienne obywateli.

CELE LEKCJI WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

Uczeń/uczennica:

- wymienia podstawowe cechy i funkcje państwa; wyjaśnia, czym zajmuje się władza państwowa – dział XI pkt 1.

PO ZAJĘCIACH UCZEŃ/UCZENNICA POTRAFI

- wskazać źródła władzy państwowej;
- wyjaśnić, co to jest państwo i jakie pełni funkcje;
- porównać sytuację obywatela w ustroju demokratycznym, autorytarnym i totalitarnym;
- podać przykład państwa demokratycznego, autorytarnego i totalitarnego.

METODY PRACY

- rozmowa nauczająca
- praca w grupach lub w parach
- mapa myślowa
- praca z tekstem

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- arkusze papieru, flamastry

JAK PRZEPROWADZIĆ ZAJĘCIA?

WPROWADZENIE

1. „Władza i ty” (rozmowa nauczająca). Wyjaśnij na początku uczniom, że każdy z nas podlega różnym władzom, podaj przykłady (np. nauczyciel wiedzy o społeczeństwie podlega dyrektorowi szkoły, ten z kolei wydziałowi oświaty i kuratorowi itp.). Poproś, aby uczniowie i uczennice zastanowili się, jakiej władzy każdy z nich jest podporządkowany; poproś o kilka krótkich wypowiedzi.

2. „Siła i autorytet” (praca z tekstem). Następnie przeczytajcie na głos tekst „Siła i autorytet” (s. 199). Sprawdź, czy uczniowie i uczennice zrozumieli występujące w tekście pojęcia, w razie potrzeby je wyjaśnij. Zapytaj, czy w tekście znajduje się odpowiedź na pytanie, po co nam władza.

* Scenariusz lekcji powstał na podstawie projektu zajęć napisanego przez Philipa Panaritisa w: *Demokracje i dyktatury. Sposoby podejmowania decyzji*, Fundacja Edukacja dla Demokracji, Warszawa 1991.

ROZWINIĘCIE

3. „Państwo – co właściwie oznacza to słowo?” (praca w grupach, mapa myślowa, rozmowa nauczająca). Podziel uczniów na kilkusobowe zespoły. Rozdaj duże arkusze papieru i poproś, by każdy zespół wypisał na nim wszystkie elementy, bez których ich zdaniem nie może istnieć państwo, i ponumerował je od najważniejszego do najmniej istotnego. Gdy uczniowie skończą swoją pracę, poproś, by powiesili plakaty w widocznym miejscu w klasie, zapoznali się z pracami pozostałych zespołów i ewentualnie uzupełnili swoje plakaty o to, co im się wydaje istotne (patrz: ćwiczenie na s. 200). Nawiązując do treści plakatów uczniów oraz informacji w tekście „Państwo potrzebne czy nie” (s. 200), wyjaśnij, czym jest państwo oraz jakie pełni funkcje we współczesnym świecie; zwróć uwagę na pojęcie suwerenności jako podstawowej właściwości państwa.

Zeszyt
ćwiczeń
s. 98
ćwicz. 1

Zapytaj uczniów, czy spotkali się z ludźmi, którzy kwestionują potrzebę istnienia państwa. Krótko przedstaw stanowisko anarchistów, powiedz też, że na przeciwnym biegunie do nich sytuują się zwolennicy dyktatury.

4. „Trzy państwa” (praca w grupach). Poinformuj, że ze względu na sposób sprawowania władzy wyróżnia się państwa demokratyczne, autorytarne i totalitarne. Podziel uczniów na trzy zespoły i każdemu przydziel jeden typ państwa: pierwszemu – państwo demokratyczne, drugiemu – totalitarne, trzeciemu – autorytarne. Mają sobie wyobrazić, że budują je od podstaw. Poproś, by zapoznali się z odpowiednim fragmentem tekstu „Jaki to ustrój?” (s. 201–202) oraz tabelki opisującej relacje władza – obywatel w ich państwie (s. 203). Ich zadaniem będzie opisanie zasad obowiązujących w państwie poprzez udzielenie odpowiedzi na pytania: *Kto sprawuje władzę? W jaki sposób jest wylaniany następca? Jak podejmowane są najważniejsze decyzje? Co się dzieje, gdy podjęta decyzja okaże się błędna? Jakie prawa mają obywatele? W jaki sposób są one chronione? Jaki wpływ ma władza na życie prywatne obywateli? Jakie instytucje stoją na straży reguł rządzących państwem?* Poleć, aby każdy z zespołów zapisał odpowiedzi na dużych arkuszach papieru. Poproś grupy o wywieszenie plakatów w klasie i zaprezentowanie systemów. Znajdźcie cechy wspólne prezentowanych państw oraz występujące między nimi główne różnice. Zapytaj uczniów, w którym państwie chcieliby zamieszkać, prosząc o uzasadnienie decyzji.

Zeszyt
ćwiczeń
s. 98–99
ćwicz. 2, 3

ZAKOŃCZENIE

5. Podsumowanie. Napisz na tablicy słowo „PAŃSTWO” i poproś uczniów, by przepisali je do zeszytu, a następnie stworzyli wokół niego mapę myśli, wykorzystując w tym celu wszystkie informacje, jakie zdobyli na zajęciach. Na gałęziach mapy powinni przedstawić wszystkie cechy państwa, niezależnie od jego typu.

6. „Określ ustrój” – praca domowa. Poproś, by uczniowie i uczennice wybrali pięć dowolnych państw świata i na podstawie informacji encyklopedycznych lub znalezionych w internecie spróbowali określić ich ustrój polityczny oraz formę rządów (patrz: ćwiczenie na s. 203). Jeśli chcesz, by uczniowie zajęli się wszystkimi każdym typem ustroju, powiedz im, jakim państwom powinni się przyjrzeć. Pracę tę przygotowują na kartce.

ĆWICZENIA DODATKOWE

▣▶ Ćwiczenie z „Zeszytu ćwiczeń” (praca własna). Poleć uczniom, by na s. 100 zeszytu ćwiczeń rozwiązali krzyżówkę (jest również dostępna w serwisie KOSS online).